

СПЕЦВЫПУСК

VIVAT, КНІГА! VIVAT, СКАРЫНА!

500 гадоў таму распачалася гісторыя беларускага кнігадруку

фота Сяргея Нікановіча

Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Германіі ў Беларусі Петэр ДЭТМАР, міністр інфармацыі Лілія АНАНІЧ і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Чэхіі ў Беларусі Мілан ЭКЕРТ.

Імя Францыска Скарыны сёння ведае кожны беларус. Яго постаць адна з найяскаравейшых у пантэоне духоўнасці нацыі, нашай культуры. Складана нават уявіць, што быў час, калі дасягненні гэтага дзеяча еўрапейскага маштабу, асобы рэнесанснага тыпу нівельваліся, ім не ўдзялялася належнай увагі. Яшчэ некалькі дзесяцігоддзяў таму ў бібліятэках складана было адшукаць хоць невялічкае выданне пра нашага першадрукара, факты з яго біяграфіі былі вядомыя толькі вузкаму колу навукоўцаў. А пра даступнасць кніг, выдадзеных паўтысячагоддзя таму, магчымасць шырокаму колу знаёміцца з імі і гаворкі не ішло. Забытыя, пакрытыя пылам непатрэбнасці, яны чакалі свайго часу ў сховішчах. І дачакаліся ж!

Толькі летась і сёлета паліца скарыніны папоўнілася дзясяткамі новых кніг — ад энцыклапедыяў для дзяцей да грунтоўных навуковых манаграфій. Спадчына першадрукара — а гэта 25 выданняў — пачыла свет у факсімільным узнаўленні. Ды і сама постаць Скарыны з Полацка стала не такой чужой, бронзавай і статычнай. Магчыма, справа ў вялікай колькасці мастацкіх праектаў, рэалізаваных напярэдадні гэтага вялікага свята (і шэраг знакавых прэм'ер нас яшчэ чакае), а можа — у разуменні значнасці і грунтоўнасці ўнёска гэтай Асобы ў сусветную духоўную скарбонку. Хай не з усімі версіямі (некаторыя з іх увогуле фантастычныя) пагаджаюцца навукоўцы-медыевісты, тым цікавей разважаць, думаць, вывучаць.

Сапраўды, на працягу апошніх гадоў зробленая вельмі вялікая работа па даследаванні і папулярызацыі спадчыны першадрукара. І хоць кнігі, манаграфіі, альбомы адзін за адным выходзяць сёлета, праца па іх падрыхтоўцы пачалася намнога раней. Вось і выданне «Сусветная спадчына Францыска Скарыны» ўжо мае сваю ўласную гісторыю, што доўжыцца каля пяці гадоў. Дыхтоўны фаліант, падрыхтаваны «Беларускай Энцыклапедыяй імя Петруся Броўкі» пры падтрымцы Міністэрства інфармацыі, прэзентавалі шырокай грамадскасці краіны акурат напярэдадні знакавага юбілею. Імпрэза прайшла пад светлымі зводамі Нацыянальнага мастацкага музея.

— Наша краіна, якая дала свету шматлікія імёны славутых землякоў, і сёння мае вялікія набыткі. 2017 год

для нас — гэта не толькі Год навукі. Як вядома, навука стаіць на падмурку асветы, кнігі, таму год праходзіць пад знакам паўтысячагоддзя беларускага кнігадрукавання. Гэта безумоўна сведчыць пра вялікі клопат дзяржавы пра кнігу, — падкрэсліла міністр інфармацыі Лілія АНАНІЧ. — Скарына здзейсніў подзвіг, бо слова дзякуючы яму стала зразумелае простым людзям, яно перасягнула межы краіны. Спадчына першадрукара — неўміручы подзвіг Беларусі, беларусам і ўсяму чалавечству ў цэлым. Мы і сёння імкнёмся да ўзаемапавагі, міралюбства, справядлівасці. Многія з каштоўнасцяў, закладзеныя 500 гадоў таму ў кнігах першадрукара, не страцілі актуальнасці і ў наш час. У гэты год беларуская кніга шмат вандравала і яшчэ павандруе. Мы пабывалі ў Вільнюсе, Празе, Парыжы, рыхтуем да прадстаўлення нацыянальнага кнігавыдання ў Кітаі, Сербіі, Германіі. Вельмі знакава, што паводле традыцый сваяе стасункі мы ўмацоўваем менавіта праз слова.

Так, кніга «Сусветная спадчына Францыска Скарыны» паказвае, што постаць нашага земляка знакавая для культуры ўсяго свету, а яго здабыткі цэняць і вывучаюць на розных кантынентах. Як раскажаў **укладальнік выдання, адзін з аўтараў тэксту, вядомы скарыназнаўца, кандыдат культуралогіі, намеснік дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Алесь СУША**, усе пяць гадоў, што доўжылася работа па выяўленні, апісанні і даследаванні скарынаўскіх фаліянтаў, вялася актыўная перапіска з калегамі з розных краін. А ў падрыхтоўцы праекта прынялі ўдзел дзясяткі спецыялістаў з Расіі, Украіны, Германіі, Вялікабрытаніі, Даніі, ЗША, Літвы, Польшчы, Славакіі, Чэхіі — у кніжніцах гэтых краін сёння захоўваюцца арыгіналы скарынаўскіх выданняў.

Госці прэзентацыі звярталі ўвагу на розныя аспекты спадчыны Францыска Скарыны. Яго здабыткі важныя не толькі ў галіне распаўсюджвання інфармацыі, мастацкага перакладу, але, як зазначыў **рэктар Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Міхаіл БАРАЗНА**, Скарына заклаў асновы кніжнай культуры ў цэлым — гэта і падрыхтоўка цэласнага макета, ілюстрацый, культуры прадстаўлення тэксту ў выданні. **А Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Чэхіі ў Беларусі Мілан ЭКЕРТ і Надзвычайны і Паўнамоцны Пасол Германіі ў нашай краіне Петэр ДЭТМАР** былі адзінадушныя ў меркаванні, што вельмі лёгка будаваць стасункі паміж краінамі, якія маюць агульных герояў. Скарына, клопат пра кнігу і рэвалюцыя свядомасці, перадачы інфармацыі сапраўды служаць масткамі паміж многімі народамі. І сёння, у час, калі ўладарыць слова віртуальнае, варта памятаць пра важнасць слова друкаванага, не страціць культуру кнігі і гэтага фармату чытання.

Фаліант «Сусветная спадчына Францыска Скарыны» можна назваць сапраўднай энцыклапедыяй, даведнікам па кнігах першадрукара. Тут падаюцца выявы старонак з розных асобнікаў, апісанне кожнай з кніг, месца і значэнне старадрукаў у спадчыне друкара і агульнанароднай. Падобныя выданні служаць вельмі важнай справай: яны паказваюць, што кнігі Скарыны — не нейкія міфічныя фаліянтны, схаваныя далёка ад вачэй простых беларусаў, але і скарб, дакрануцца да якога можа кожны беларус.

Хоць выданне пабачыла свет парэальна нядаўна, яно ўжо адзначана на прэстыжных прафесійных конкурсах. Так, «Сусветная спадчына Францыска Скарыны» атрыма-

ла Гран-пры міжнароднага конкурсу дзяржаў — удзельніц СНД «Мастацтва кнігі — 2017» і Гран-пры Еўразійскай міжнароднай кніжнай выстаўкі Eurasian Book Fair — 2017.

Памылкова будзе лічыць, што святкаваннем вялікага юбілею кнігадрукавання справа завершыцца. Наперадзе — яшчэ многа адкрыццяў, прэзентацый, імпрэз. Імя і слова Скарыны будуць гучаць падчас Дня беларускага кнігадрукавання ў яго родным Полацку, а пра яго спадчыну і адкрыцці яшчэ раз згадаюць на вялікім міжнародным кангрэсе, што пройдзе ў сярэдзіне верасня ў Нацыянальнай бібліятэцы. Гэтыя дата і постаць знакавая для ўсіх нас, дык святкуйце ж разам!

Спалучыць гісторыю і сучаснасць, зрабіць кнігу актуальнай, але захаваць дух 500-гадовай мінуўшчыны, захаваць дробныя дэталі, разам з тым ахапіўшы шырокі комплекс фактаў. З гэтымі супярэчлівымі задачамі выдатна справіліся аўтары, а выдаўцы змаглі зрабіць сам фаліант прыцягальным, грунтоўным, але не грувасткім.

— За дапамогу ў стварэнні гэтай кнігі мы ўдзячныя супрацоўнікам тых бібліятэк, музеяў краін, дзе захоўваюцца скарынаўскія выданні, — дадае **дырэктар выдавецтва «Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі» Уладзімір АНДРЫЕВІЧ**. — Многія выдатныя спецыялісты садзейнічалі падрыхтоўцы фотаздымкаў, давалі кансультацыі і парады. Кніга «Сусветная спадчына Францыска Скарыны» яшчэ раз засведчыла, што Беларусь — еўрапейская краіна, якая годна заняла свой пачэсны пасад між народамі. У многім дзякуючы друкаванай кнізе ў гістарычнай перспектыве і стаўленнем да кнігавядання ў сучаснасці.

Марына ВЕСЯЛУХА.
vesialuha@zviazda.by

■ Вернісаж

МАСТАЦТВА З КЕЛЛЯЎ

На «Скарынэры» ў Друі створана 150 новых работ

Настаяцель прыхода Найсвяцейшай Тройцы ў Друі, арганізатар пленэру айцец Сяргей СУРЫНОВІЧ.

Тэма 500-годдзя беларускага кнігадрукавання атрымала цікавае ўвасабленне ў Друі, што на Браслаўшчыне. Там, на мастацкіх пленэрах, які сёлета адмыслова названы «Скарынэр», сабраліся творцы з розных куткоў краіны. Разам яны пісалі партрэт... Францыска Скарыны, стваралі іншыя цікавыя палотны, якія сімвалічна раскрываюць паўтысячагадовы юбілей. Карэспандэнт «Звязды» пагутарыла з арганізатарам пленэру Сяргеем Сурыновічам — настацелем прыхода Найсвяцейшай Тройцы ў Друі. Айцец Сяргей распавядае:

«Друйскі мастацкі пленэр узнік як жаданне дыялогу паміж мастацтвам і рэлігіяй, будаўніцтва мастоў, пошук супольнай гамы, дэталізацыі адценняў сумоўя. Час удзелу ў пленэры ў Друі для мастакоў — гэта час не толькі інтэнсіўнай працы над мастацкімі творами, але і духоўных пошукаў.

2017 год з'яўляецца асаблівым. 500 гадоў таму беларусы атрымалі першую друкаваную кнігу. Гэта не быў пераклад філасофскіх вучэнняў Арыстоцеля, ці медычных трактатаў Ісхака ібн Хунайна. Гэта была кніга, што злучыла ў сабе і спрадвечную мудрасць, і ацаленне разам — Біблія! Сёлетні летні Друйскі мастацкі пленэр не можа не ператварыцца ў СКАРЫНЭР, не ўзняць тэму важнай падзеі і гонару для нашай нацыі — перакладу Бібліі Францыскам Скарынам.

У якасці адмысловага натуршчыка на мастацкі пленэр быў запрошаны славуты рэканструктар з Мінска, гісторык і дзіцячы пісьменнік Юрый Усціновіч. На думку мастакоў, Юрый Усціновіч вельмі падобны да беларускага першадрукара. Разам з натуршчыкам было дастаўлена адзенне часоў Скарыны і адпаведныя арыбуты.

З Глыбокага ў Друю прывезлі і рэквізіт — сапраўдны друкарскі станок Іагана Гутэнберга, сучасны Скарыну, выраблены майстрам Вячаславам Дзімітровічам.

Калеснікава Валянціна. «Святало існасці».

Полазава Настасся. «Францыск Скарына. XXI стагоддзе».

стракцыі... Усяго напісана каля 150 твораў.

На палотнах, што паўсталі падчас пленэру, мы можам спыніць свой зрок і на Скарыну, якога пісала з натуршчыка ў адпаведных строях Людміла Кальмаева, Таццяна Уласевіч, Настасся Полазава і іншыя мастакі, на вобразным прадстаўленні беларускай зямлі і літар Скарыны Аляксея Залезіна, раскрытай кнізе Валянціны Калеснікавай, але таксама і на вобразах прыгажосці беларускай прыроды, якой захапляемся на палотнах Уладзіслава Пятручыка, Кацярыны Говен, Настасі Бурко. Гэта ў сукупнасці, на мой погляд, і раскрывае тэму першадрукара, які з любові да сваёй Радзімы і народа, чэрпаючы сілы і моц з родных мясцін, палёў, кветак, рачулак і крынічак, дае беларусам Слова Божэ на роднай мове, не толькі друкуючы яго на папярэвых старонках, але перадае праз гісторыю на вякі гонар і веліч усёй нашай нацыі.

Адно з работ, абраную арганізатарамі ў кожнага з мастакоў, удзельнікі перадаюць мне асабіста як падарунак. Я стараюся арганізоўваць на працягу года выставы ў розных гарадах і мястэчках нашай краіны. Так, карціны, што сталіся з гэтага пленэру, найбліжэйшым часам можна будзе ўбачыць у галерэі Чырвонага касцёла ў Мінску. Некаторыя работы з папярэдніх пленэраў будуць перададзены дабрачынна медыцынскім ці школьным установам».

На 6 жніўня запланаваны адмысловыя мерапрыемствы па ўсіх касцёлах і парафіях Беларусі. Урачыстае святкаванне 500-годдзя беларускай Бібліі адбудзецца ў нядзелю ў 12.00 у скверы імя Эдварда Вайніловіча каля Чырвонага касцёла ў Мінску, пасля святой імшы (у галоўным храме) ды Боскай літургіі (у ніжнім храме), якія служацца а 11-й гадзіне. У свяце прымуць удзел прадстаўнікі хрысціянскіх канфесій Беларусі. Запланаваны таксама выстаўкі, прэзентацыі кніг хрысціянскіх выдавецтваў, выступленні духавенства, вучоных, пісьменнікаў і іншае.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ. nina@zviazda.by